

Üstün Yetenekli Çocukların Özellikleri Hakkındaki Görüşler

Asya ÇETİN¹

Özet

Bu çalışmada üstün yetenekli çocukların özellikleri hakkındaki görüşleri belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma grubu 5 öğretmen, 4 öğrenci, 3 hemşire, 3 işçi, 3 araştırma görevlisi, 2 doktor, 1 mümessil, 2 ev hanımı, olmak üzere toplam 23 kişiden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak üstün yeteneklilerin özellikleri ile ilgili görüşleri ortaya koymak için toplam 7 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler nitel veri analizi türlerinden betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Düzenlenmiş veriler gerekli yerlerde örneklem grubunun ifadelerinden doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre katılımcılar, üstün yeteneklilerin hızlı ve kolay algılayabilme, çabuk ve kolay öğrenme yeteneğine ve geniş sözcük dağarcığına sahip oldukları, içine kapanık ve asosyal oldukları, yalnız hissettikleri ve daha duygusal oldukları, akranları tarafından dışlandıkları, kabul görmedikleri şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Üstün yeteneklilik, Üstün yetenekli çocuk, Gelişimsel özellikler

Opinions about the Characteristics of Gifted Children

Abstract

In this study, it is aimed to determine the opinions about the characteristics of gifted children. The study group consists of 5 teachers, 4 students, 3 nurses, 3 workers, 3 research assistants, 2 doctors, 1 representative, 2 housewives, a total of 23 people. As a data collection tool, a semi-structured interview form which consisting of 7 questions was used to reveal the views on the characteristics of the gifted. The data were analyzed with the descriptive analysis method, which is one of the qualitative data analysis types. The edited data were supported, where necessary, by direct quotations from the statements of the sample group. According to the results obtained, the participants stated that gifted people have the ability to perceive quickly and easily, learn quickly and easily, have a wide vocabulary, are introverted and asocial, feel lonely and more emotional, are excluded by their peers, and are not accepted.

Key Words: Giftedness, Developmental characteristics, Opinions

Atıf İçin / Please Cite As:

Çetin, A. (2023). Üstün yetenekli çocukların özellikleri hakkındaki görüşler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 77-88. doi:10.33206/mjss.1103185

Geliş Tarihi / Received Date: 13.04.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 27.10.2022

¹ Dr. Öğr. Üyesi - Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, asyacetin@karabuk.edu.tr

 ORCID: 0000-0002-2756-5322

Giriş

Dünya da ve ülkemizde son yıllarda çeşitli disiplinlerden olan uzmanlar tarafından üstün yeteneklilik kavramı, üstün yetenekli çocukların normal gelişim gösterenlerden farklı olup olmadıkları, üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerinin neler olduğuna ilişkin sorulara cevaplar verilmeye çalışılmaktadır (Çağlar, 2004, s. 112). Toplumların değerleri, geçirmiş oldukları süreçler, deneyimleri ve ihtiyaçlarının farklı olması, yetenek ve zekâ kavramlarına ilişkin algı ve yorumların farklılaşmasına (Özdemir ve Demirel, 2012, s. 79) ve dolayısıyla bu sorulara verilen cevapların toplumdan topluma değişmesine neden olmaktadır.

Literatür incelendiğinde üstün yeteneklilik ile ilgili ilk yapılan tanımların ölçülü ve dar kapsamlı olduğu görülmektedir. Bu tanımlar hem yetenek alanını hem de yetenek düzeyini (IQ gibi) belirten tanımlardır. Daha sonra, çoklu zekâ kuramını dikkate alan, daha geniş kapsamlı tanımlamalar ortaya çıkmıştır (Jones, 2013, s. 44). Ülkemizde Özel Eğitim Konseyi, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri Komisyon Raporu'nda üstün zekâ ve üstün özel yetenek "üstün yetenek" başlığı altında toplanmış ve tanımı şu şekilde yapılmıştır: "Üstün yetenekliler, genel ve/ veya özel yetenekleri açısından, yaşlarına göre yüksek performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir. Üstün yetenekliler, bu yeteneklerini geliştirmede normal eğitim programlarının yetersiz kaldığı, kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda farklılaştırılmış programlara gereksinim duyan gruptur" (1. Özel Eğit. Kons. 1991).

Zekâ düzeylerine göre çocuklar belirli yaşlarda belirli davranış özellikleri gösterirler (Sak, 2010, s. 57). Bu nedenle üstün yeteneklilik konusunda araştırmalar yapan uzmanlar üstün yetenekli çocuklara has gelişimsel özellikleri belirlemek için vaka incelemeleri (çocuğun gelişim öyküsü ve aile geçmişi), çocukla ilgili tutulan çeşitli kayıtların incelenmesi, anketler, gözlemler vb. ilmi yöntemler ve Grup Zekâ Testleri, Grup Başarı Testleri, Bireysel Zekâ Testleri, Yaratıcılık Testleri, Kritik Düşünme Testleri, Resim, Müzik gibi alanlar için özel testler (Bildiren ve Uzun, 2007, s. 33) gibi çeşitli ölçekler kullanmışlardır. Bu testler, ölçekler ve teknikleri kullanan uzmanlar elde ettikleri sonuçları normal çocuklarla mukayese ederek üstün yetenekli çocukların normal gelişim gösteren akranlarından farklı özelliklere sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Lewis Terman'ın dahililik ile ilgili yapmış olduğu genetik araştırmaları üstün yeteneklilerin özellikleri, üstün yetenekliliğin avantaj ve dezavantajları ile ilgili yapılan ilk ampirik çalışmadır. Terman (1947) 1500 üstün yetenekli birey ile yapmış olduğu bir çalışmada genel nüfus içerisinde üstün yetenekli olan ve üstün yetenekli olmayan bireylerin iyi oluşları arasında bir fark olmadığını ve sosyal-duygusal dalgalanmaların üstün zekâ ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Jones, 2013, s. 45).

Özellikle okulöncesi döneminde olan üstün yetenekli çocukların motor becerileri, özellikle küçük kas motor becerileri genellikle bilişsel kavramsal yeteneklerinin gerisindedir (Webb and Kleine, 1993). Bu durum yoğun hayal kırıklığı ve duygusal patlamalara neden olabilir. Okulöncesi dönemde olan ya da birinci sınıf düzeyinde olan üstün yetenekli çocuklar insanları ve durumları organize etme girişiminde bulunabilirler. Karmaşık oyunlar icat edip oyun arkadaşlarını yönlendirmeye, kontrol etmeye çalışabilirler (Webb, 1994, s. 529). Davis (1996) yetenekli çocukların özgüvenlerinin yüksek seviyelerde olması ve depresyondan daha az etkilenmeleri dolayısıyla üstün yetenekli olmayan akranlarına göre daha avantajlı durumda olduklarını vurgulamıştır. Yetenekli bireylerin sosyal ve duygusal işleyişi ile ilgili alternatif görünüm üstün yetenekli bireylerin bilişsel kapasitelerinin bir sonucu olarak, kişilerarası çatışmalarda daha duyarlı olduğunu ve akranlarına göre yabancılaşma ve stres durumlarını yüksek derecede tecrübe ettiklerini varsayar (Neihart, 1999, s. 10).

Üstün yetenekli çocukların duygusal özelliklerini inceleyen çalışmalardan farklı bulgular elde edilmiştir (Gottfried vd., 1994, s. 1). Literatürü araştıran Neihart (1999) üstün yetenekliliğin dayanıklılığı arttırdığı ve üstün yetenekliliğin insanlara karşı savunmasızlığı arttırdığına ilişkin iki zıt görüşün var olduğunu destekleyecek kanıtlar bulmuştur. İlk görüş, üstün yetenekli çocukların bilişsel kapasiteleri sayesinde kendileri ve başkalarını daha iyi anlama yeteneğine sahip olmaları nedeniyle üstün yetenekliliğin çocukları uyumsuzluktan koruduğunu, stres ve çatışma durumlarıyla akranlarına göre daha iyi baş ettiklerini varsaymaktadır (Neihart, 1999, s. 10).

Her çocuğun gelişimi benzersizdir. Ancak üstün yetenekli çocukların tipik gelişim gösteren çocuklara göre bedensel, bilişsel, dil ve sosyal/duygusal alanlarda gelişimsel farklılıkları vardır (Manning, 2006, s. 67). Bakır (2015) çalışmasında üstün yeteneklilerin yürüme, koşma ve diğer motor becerilerinin akranlarından daha erken dönemlerde gerçekleştiğini saptamıştır. Silverman (1992, s. 5), çocuğu üstün yetenekli tanısı almış ebeveynlerle yaptığı bir çalışmada, çocukların erken yaşlarda benzersiz bir hafızaya ve doyumuz bir merak duygusuna sahip olduklarını bildirmiştir. Bildiren (2018, s. 1003) çalışmalarında 0-2 yaş arasındaki üstün yetenekli çocukların erken konuşma ve yürüme, algılama, hafıza, çizim becerileri ve zengin kelime

dağarcığı gibi özellikler sergilediklerini belirlemişlerdir. Clark'a (2002) göre üstün yetenekli çocuklar 0-3 yaş arasında geniş bir kelime hazinesine sahiptir ve karmaşık cümle yapıları kullanırlar. Von Karolyi (2006) ilkokul 1-3. sınıftaki çocuklar üzerinde yaptığı çalışmada, üstün yetenekli çocukların sosyal ve duygusal alanlarda tipik gelişim gösterenlere göre daha erken farkındalık geliştirdiklerini ortaya koymuştur. Avcı (2005) çalışmasında üstün yetenekli bireylerin birçok sosyal problemle karşılaştıklarını ve bunlara uygun çözüm yolları bulduklarını belirlemiştir.

Tüm toplumlar nitelikli ve yetenekli bireylere ihtiyaç duymaktadırlar bu nedenle üstün yetenekli çocuklar bir ülkenin geleceği için çok büyük bir önem taşımaktadırlar. Üstün yetenekli bireyler, tüm özelliklerinin doğru bilindiği ve ona göre muamele gördükleri toplum içinde uyumlu, yararlı ve mutlu bir bireyler olarak gelişirler. Bu çalışmada eğitim ve sağlık alanında çalışanların üstün yetenekli çocukların gelişim özellikleri hakkındaki görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Çalışma, halk arasında üstün yeteneklilik ve üstün yetenekli bireylerin özelliklerine ilişkin yaygın olan bakış açısını ortaya koyup ve bu konuda bilinen yanlışları tespit ederek üstün yetenekliler ile ilgili yapılacak olan diğer çalışmalara ışık tutacaktır. Bu nedenle bu çalışmada üstün yetenekli çocukların bedensel, bilişsel, dil, sosyal, duygusal özelliklerine; anne babaların üstün yetenekli çocuklarından beklentileri, bu çocukların yaşayabilecekleri problemler ve ebeveynlerinin yaşayabilecekleri problemlere ilişkin görüşleri belirlemek amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yürütülmüştür. Nitel araştırmalar gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamlarda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Sosyal ya da beşerî bir probleme bireylerin veya grupların atfettiği anlamları keşfetme ve anlamaya yönelik bir yaklaşımdır. Bu araştırmada katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenme, mevcut durumları anlama ve açıklama amacıyla nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008, s. 23). Nitel araştırmalarda veri toplamak için gözlemler, sözel ifadeler, görüşmeler, kayıtlar, fotoğraflar, resimler, video ve ses kayıtları, hatıra defteri gibi birçok kaynak kullanılır (Nahcivan, 2014). Görüşme, insanların neler düşündüğünü saptayarak onların duygu, deneyim ve tutumlarını ortaya koymayı amaçlayan bir veri toplama tekniğidir (Ekiz, 2003). Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları bir görüşme formu şeklinde hazırlar. Ancak görüşmenin gidişatına göre araştırmacı farklı ya da alt sorularla cevaplayan kişinin yanıtlarını detaylandırmasını ve genişletmesini sağlayabilir (Türnüklü, 2000, s. 547).

Çalışma Grubu

Araştırmada diğer araştırma yöntemlerine göre daha ekonomik olması ve zaman kaybını önlemek amacıyla amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme seçimine gidilmiştir. Bu araştırma yönteminin kullanıldığı durumlarda örnekleme, araştırmacının rahatlıkla ulaşabileceği katılımcılardan oluşur (Şimşek, 2012, s. 122). Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 5 öğretmen, 4 öğrenci, 3 hemşire, 3 işçi, 3 araştırma görevlisi, 2 doktor, 1 mümessil, 2 ev hanımı, olmak üzere toplam 23 kişi çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırmaya dâhil edilen katılımcılar belirlenirken üstün yeteneklilik ile ilgili herhangi bir yaşantı ve deneyime sahip olmamaları ölçüt olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Form içeriğinde katılımcıların üstün yeteneklilerin gelişimsel özellikleri, ebeveynlerinin beklentileri ve yaşanabilecek problemler ile ilgili görüşlerini ortaya koymak için toplam 8 açık uçlu soru yer almaktadır. Nitel araştırmalarda geçerliği sağlamak için aktarılabirlik ve ayrıntılı rapor etme ile ilgili olup iç geçerlik, araştırmacının ölçmek istediği veriyi, kullandığı araç ya da yöntemle gerçekten ölçüp ölçemeyeceğine ilişkindir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 289).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmaya başlamadan önce Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'dan onay alınmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu aracılığı

ile her biri ortalama 20-25'er dakika süren yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Yapılan görüşmelerin ses kayıtları alınmış ve yazılı metne dökümü yapıldıktan sonra, rastlantısal olarak seçilen beş katılımcıya görüşmelerde toplanan veriler gösterilerek doğrulukları için onay alınmıştır.

Araştırma nitel veri analizi türlerinden betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Betimsel analiz için araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşmede yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için çerçeve oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından oluşturulan bu çerçeveye göre elde edilen veriler sınıflandırılmış, anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmiştir. Düzenlenmiş veriler gerekli yerlerde örneklem grubunun ifadelerinden doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlilik

Görüşme formu oluşturulurken ilgili konuya dair alanyazın taraması yapılmıştır. Hazırlanan soru formu için üç uzmandan görüş alınmış uzmanların geri bildirimleri dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini değerlendirmek için pilot uygulama yapılmış ve anlaşılmayan sorularda düzenlemeye gidilerek görüşme sorularına son şekli verilmiştir. Geçerliliğin sağlanabilmesi amacıyla araştırma süreci araştırmanın yöntemi, deseni, çalışma gurubu, verilerin toplanması ve analizi başlıkları altında detaylı olarak açıklanmıştır. Araştırmanın soruları ile sonuçları karşılaştırılması yoluyla da geçerliliğin sağlanabilmesi amacıyla özen gösterilmiştir. Görüşme yapılan katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamış, bunun yerine her bir katılımcı G1, G2, G3... şeklinde kodlanmış ve çalışmada bu kodlar kullanılmıştır. Güvenirliğin sağlanması amacıyla temalara ilişkin bazı katılımcı görüşleri doğrudan verilmiştir.

Araştırmacının Rolü

Araştırmacı 2013-2014 yılında üstün yetenekli bireylerin ilkökul döneminde tanınması ve devam eden süreçte desteklenmesi amacıyla hizmet veren Karabük Üniversitesi Üstün Yetenekliler Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde görevlendirme ile çalışmıştır. Karabük Üniversitesi Çocuk Gelişimi bölümünde "Üstün Zekalı ve Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi" dersini yürütmüştür. Üstün yeteneklilik konusunda alanyazında çalışması bulunmaktadır.

Bulgular

Verilerin analizi ile üç tema ortaya çıkmıştır:

- 1) Üstün yetenekli çocukların gelişimsel özellikleri
- 2) Ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarına yönelik beklentileri
- 3) Üstün yetenekliliğe ilişkin yaşanabilecek problemler

Üstün Yetenekli Çocukların Gelişimsel Özellikleri

Üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerine yönelik görüşler incelendiğinde bedensel, bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gelişim özellikleri boyutu olmak üzere beş alt tema ortaya çıkmıştır. Alt temalar Tablo 1, 2, 3, 4 ve 5'te sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Üstün Yeteneklilerin Bedensel Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Görüşler	Frekans
Normal gelişim gösteren bireylerle aynıdır	12
Daha hareketli, yerinde duramayan, yaramaz	6
Gözlüklü	2
Anlamlı bakışları olan	2
Çelimsiz	1
Kısa boylu	1
Temiz, bakımlı	1
Gelişimsel geriliği olan	1
Dik duruşa sahip	1
Yeni doğan döneminde daha uzun ve kilolu	1
Motor becerileri gelişmemiş	1

Tablo 1'de çalışma grubunun üstün yeteneklilerin bedensel özelliklerine ilişkin düşünceleri görülmektedir. Bu konuda örneklem grubunu oluşturan katılımcıların 12'si üstün yeteneklilerin bedensel özelliklerinin, normal gelişim gösteren bireylerle aynı olduğunu, 6'sı daha hareketli ve yaramaz olduklarını,

2'si gözlüklü olduklarını belirtmiştir. Çalışma grubunu oluşturanların 2'si üstün yeteneklilerin anlamlı bakışlarının olduğunu belirtmiştir. G15 bu konudaki görüşlerini “Gözlerinden zekâ fışkırıyor...” şeklinde ifade etmiştir. 1'er kişi de çelimsiz, kısa boylu olduklarını bildirmiş olup G7 bu konudaki görüşlerini “Genellikle çevremize baktığımızda gözlüklü, tıfıl, kısa boylu, pasif oldukları görülür. Diğerlerine göre daha az spor yaptıkları için daha küçük görünürler.” şeklinde bildirmiştir. Üstün yetenekli bireylerin gelişimsel geriliği olduğunu düşünen 1 kişi ise bu konudaki görüşünü “Çok farklı kabiliyeti olan bir birey bedensel özelliklerini kullanmak istemeyebilir bu sebeple gelişimleri geri kalabilir.” ifadesiyle belirtmiştir.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Üstün Yeteneklilerin Bilişsel Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Görüşler	Frekans
Hızlı ve kolay algılayabilme, çabuk ve kolay öğrenme yeteneğine sahiptir.	12
Problem çözme ve muhakemeye yeteneğine sahiptir	8
IQ skorları yüksektir	5
Meraklıdır, soru sorar, sürekli bilgi edinmek ister	5
Başkalarının fark etmediği detayları hızlı fark eder	4
Yaştlarına göre daha erken okuyup-yazar	4
Çok yönlü hızlı düşünür	3
Güçlü hafızaya sahiptir	3
Hayal güçleri gelişmiştir.	2
Üretkendir	2
Yaştlarına göre daha geç okuyup-yazar	2
Yaratıcılıkları yüksektir	1
Algılamada güçlük yaşarlar	1

Tablo 2’de çalışma grubunun üstün yeteneklilerin bilişsel özelliklerine ilişkin düşünceleri incelendiğinde, 12 kişinin üstün yeteneklilerin hızlı ve kolay algılayabilme, çabuk ve kolay öğrenme yeteneğine, 8 kişinin ise üstün yeteneklilerin problem çözme ve muhakeme yeteneğine sahip olduklarını ifade ettikleri görülmüştür. Bunun dışında 5 kişi IQ skorlarının yüksek olduğunu, 5 kişi meraklı olduklarını, sürekli bilgi edinmek istediklerini belirtmiştir. G3 bu konudaki görüşlerini “Meraklıdır her şeyi sorgular ...” G11 “Normal çocukların merak etmediği şeyleri merak ediyorlar”, G12 ise “Çevresini, dünyayı, vücudunun işleyişini merak eder.” şeklinde ifade etmiştir. Çalışma grubunda yer alan 4 kişi başkalarının fark etmediği detayları hızlı fark ettiklerini, 4 kişi yaştlarına göre daha erken okuyup-yazdıklarını, 3 kişi çok yönlü hızlı düşündüklerini belirtmiştir. 3 kişi güçlü hafızaya sahip oldukları yönünde görüş bildirmiş olup G16 bu konuyu “Edindikleri bilgiyi uzun süre saklarlar” şeklinde dile getirmiştir. 2 kişi hayal güçlerinin gelişmiş olduğunu bildirmiştir. G1 bu konuda “3 boyutlu hayal güçleri daha geniştir” ifadesini kullanmıştır. 2’şer kişi üretken olduklarını ve yaştlarına göre daha geç okuyup-yazdıklarını, 1 kişi yaratıcı olduklarını bildirmiştir. 1 kişi ise algılamada güçlük yaşadıklarını “Algılamaları bozuk olabilir... Ben şeye inanıyorum, zeki insanlara bediye olarak Allah tarafından bir psikiyatrik hastalık verildiğine inanıyorum... Gerçeklerle hayalleri karıştırabilirler.” şeklindeki ifadeleriyle dile getirmiştir.

Tablo 3. Çalışma Grubunun Üstün Yeteneklilerin Dil Gelişimi Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Görüşler	Frekans
Geniş sözcük dağarcığına sahiptir	9
Kendini açık ve net ifade eder	8
Düzenli cümleler kurar	7
Yaştlarına göre daha erken konuşur	5
Kısa ve öz cümleler kullanırlar	4
Kendini ifade etme güçlüğü yaşar	1
Kelime ve cümleleri toparlayamazlar,	1
Kekeleme görülür	1
Normal gelişim gösteren bireylere göre dil gelişimleri daha geridir	1

Tablo 3’e göre çalışma grubunun 9’u üstün yeteneklilerin geniş kelime dağarcığına sahip oldukları, 8’i kendilerini açık ve net ifade ettikleri yönünde görüş bildirmiştir. 7’si düzenli cümleler kurduklarını ifade etmiştir. G16 bu konudaki görüşlerini deneyimlerinden örnek vererek şu şekilde dile getirmiştir: “Yeni öğrendikleri bir kelimeyi daha çabuk kaptı hızlı bir şekilde yerinde kullanabiliyorlar. Türkçe dersinde biz çocuklarla yeni öğrendikleri kelimelerle cümle çalışması yapıyoruz. Çocuğa kelimenin anlamını kavratıyorsun ama çocuk o anlama uygun cümle kuramıyor mesela onlar hemen anlamını kavrayıp düzenli cümleler kurabiliyorlar.” 5’i yaştlarına göre daha erken konuştukları yönünde görüş bildirmiştir. 4 ‘ü kısa ve öz cümleler kullandıklarını ifade etmiştir. G6 bu konudaki görüşünü “Onlar daha kısa ve net cümleler kurarlar, belki karşı taraf onu anlamayabilir, onun içinde o ortamlara girmemeye çalışır” şeklinde ifade etmiştir. 1’er kişi kendilerini ifade etmede güçlük yaşadıklarını, kelime ve cümleleri toparlayamadıklarını belirtmiştir. Çalışma grubundan 1 kişi ise “Konuşmayı ve iletişim

kurmayı gereksiz görebilirler çünkü kendi dünyalarında yaşarlar. Bu nedenle normal bireylere göre dil gelişimleri daha geri olabilir” şeklindeki ifadesiyle üstün yeteneklilerin dil gelişimlerinin normal gelişim gösteren bireylere göre daha geri olduğunu belirtmiştir. 1 kişi ise üstün yeteneklilerin kekelediklerini “*Beyin ona çok fazla hükmüyor ve bildiğim kadarıyla çok fazla çalışmak zorunda kalıyor beyin, o yüzden kafalarını toparlayamıyorlar ve bu durum konuşmalarına yansıyor daha çok kekeleyerek konuşuyorlar.*” şeklindeki ifadeleriyle dile getirmiştir.

Tablo 4. Çalışma Grubunun Üstün Yeteneklilerin Sosyal Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Görüşler	Frekans
İçekapanıktır	8
Asosyaldır	6
Diğer bireylerle iletişimleri kopuktur	5
Kendilerinden yaşça büyüklerle iyi anlaşılır	4
Arkadaşlık ilişkileri güçlüdür	4
Dışadönüktür	3
Ebeveynlerine saygılıdır	2
Empati kuramaz	2
Bencil, ukaladır	2
Liderlik yeteneği vardır	1
Kavgacıdır	1
Sıkılgandır	1
Özgüven problemi yaşar	1

Tablo 4’te çalışma grubunun üstün yeteneklilerin sosyal özelliklerine ilişkin düşünceleri verilmiştir. Çalışma grubunun 8’i üstün yeteneklilerin içekapanık olduklarını belirtmiştir. G7 “*kız çocuklarında içe kapanıklık daha fazla görülür*”, G17 “*Bazıları kendilerini ifade edemedikleri için içe kapanık olabiliyor*”, G8 ise “*Kişilere ihtiyaç duymadıklarını düşünüyorum*” şeklindeki ifadeleriyle bu konudaki görüşlerini belirtmişlerdir. 6’sı asosyal olduklarını, 5’i diğer bireylerle iletişimlerinin kopuk olduğunu ifade etmiştir. G1 bu konudaki görüşünü “*Zevkleri ayrı şeylerdir, anlaşamazlar*”, G16 ise “*Bence tıp fakültesini bitiren adam üstün yeteneklidir. Tıp fakültesini birincilikle bitiriyor ama sosyal yönden zayıf, toplumla diyalogları yok*” şeklinde ifade etmiştir. 4’ü kendilerinden yaşça büyüklerle iyi anlaştıklarını belirtmiş olup G4 bu konuya ilişkin “*Kendi yetenekleri fazla olduğu için yaşatları onlara yetemiyor ve daha büyüklerle daha iyi geçindiklerini gördüm*” şeklinde yorum yapmıştır. 4’ü arkadaşlık ilişkilerinin güçlü olduğunu, 3’ü dışadönük olduklarını belirtmiştir. 2’ser kişi ebeveynlerine saygılı olduklarını, empati kuramadıklarını, bencil, ukala olduklarını ifade etmişlerdir. 1’er kişi ise liderlik yeteneklerinin olduğunu ifade etmiştir. 1 kişi kavgacı olarak algılanabileceklerini belirtmiştir. G12 bu konudaki görüşünü “*Kendilerini çok savunmaları bazen susmamaları nedeniyle arkadaşları tarafından bencil ve kavgacı olarak algılanabilirler*” şeklinde ifade etmiştir. 1 görüşmeci üstün yetenekli bireylerin sıkılgan olduklarını “*Belli bir zaman sonra yeni bilgiye ulaşamadıklarında aynı şeyleri yapmaktan sıkıldıklarını biliyorum*” cümlesiyle dile getirmiştir. 1 kişi “*Bu çocuklar aileleri tarafından üstün yetenekli olarak görüldükleri için kendilerinin yeteneklerinden dolayı sevildiklerini düşünürler bu nedenle bunları yaparsam ailem beni daha çok sever diye özgüven problemi ve sıkıntı yaşarlar.*” şeklindeki görüşüyle üstün yetenekli bireylerin özgüven sorunu yaşadıklarını dile getirmiştir.

Tablo 5. Çalışma Grubunun Üstün Yeteneklilerin Duyusal Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Görüşler	Frekans
Yalnızlık hisseder	7
Yaştlarına göre daha duygusaldır	6
Savaşçı, mücadeleci ruhları vardır	3
Hassastır	2
Kırılgandır	2
Duyarlıdır	2
Başkalarının duygularını önemsemez	2
Daha sert ve daha güçlüdürler	1
Kaygısızdırlar	1

Tablo 5’e göre çalışma grubunun 7’si üstün yeteneklilerin yalnızlık hissettikleri, 6’sı yaştlarına göre daha duygusal olduklarını dile getirmiştir. Bu konuda G2 görüşünü “*Daha duygusaldırlar çünkü normal çocuklara göre her şeyi daha ayrıntılı düşündükleri için daha duygusaldırlar*”, G10 ise “*Ayrıntıcı olmaları onları aşırı duygusal yapıyor olabilir*” şeklinde ifade etmiştir. 3’ü savaşçı, mücadeleci bir özelliğe sahip olduklarını, 2 kişi duyarlı olduklarını belirtmiştir. Çalışma grubundan 2 kişi hassas olduklarını ifade etmiştir. G17 kodlu görüşmeci bu konuda sınıfında yaşadığı bir durumu şöyle ifade etmiştir: “*Yaşadığım bir örneği söyleyeyim. Sınıfta hiç bilmedikleri bir konuda bir şey sorduğumda kalkıp bir fikir beyan ettiğinde diğer öğrencilerde olmaz öyle şey diye çıkış yaptığında göz yaşlarını tutamayıp ağlardı. Çok hassastırlar.*” 2 kişi başkalarının duygularını önemsemedikleri

yönünde görüş bildirmiş olup G12 bu konuda “Karşıdaki kişi kırıldım dediğinde önemsemeyiz ama ben yalan söyleyemedim doğrıyı söyledim der. Bir de çevresindeki kişilerin onunla ilgili olumsuz düşüncelerini çok fazla takmıyorlar...düşünsün ben öyle değilim ki deyiş geçiyorlar” şeklinde düşüncelerini dile getirmiştir. 2 kişi kırılğan olduklarını ifade etmiştir. G4 bu konuda görüşünü “Egoları daha fazla gelişmiş olduğı için kendilerine gelen tepkilerde çabuk kırılırlar çünkü daha iyi olduklarını düşünürler” şeklinde ifade etmiştir. Çalışma grubundan 1 kişi ise daha sert ve daha güçlü oldukları yönündeki görüşünü “Toplumdan soyutlandıkları için daha gelişmiş, daha güçlü olabilir” şeklinde dile getirmiştir. 1 kişi ise kaygısız oldukları yönünde görüş bildirmiştir.

Ebeveynlerin Üstün Yetenekli Çocuklarına Yönelik Beklentileri

Çalışma grubunun, ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarından beklentilerine yönelik görüşleri bir alt tema altında toplanmıştır. Alt tema Tablo 6.’da sunulmuştur.

Tablo 6. Çalışma Grubunun, Anne Babaların Üstün Yetenekli Çocuklarından Beklentilerine İlişkin Görüşleri

Görüşler	Frekans
İyi bir kariyer sahibi olmaları (bilim adamı, üst düzey yönetici vb.)	10
Normal gelişim gösteren bireyler gibi olmaları	5
Yüksek akademik başarı göstermeleri	5
Çocuğun durumunu övgü kaynağı olarak kullanmak	3
Her konuda bilgili olmaları	2

Tablo 6’da çalışma grubunun, anne babaların üstün yetenekli çocuklarından beklentilerine ilişkin görüşleri verilmiştir. Buna göre çalışma grubunun 10’u üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin beklentilerinin iyi bir kariyer sahibi olmaları (bilim adamı, üst düzey yönetici vb.), yönünde olduğuna dair görüş bildirmiştir. G1 bu konudaki görüşlerini “İyi bir kariyer yapmaları...ama çocuğun yeteneğine göre etkide bulunmaları, çocuğun zevkine ve ilgi alanına göre desteklemeleri gerekir.”, G16 ise “Bizim ailelerimizin beklentisi çocuğumuz doktor olsun çok para kazansın, işin maddi boyutundalar, insanlığa faydası olsun diye düşünmezler” şeklinde dile getirmiştir. 5’i üstün yeteneklilerin ebeveyn beklentilerinin onların normal gelişim gösteren bireyler gibi olmaları yönünde olduğuna dair görüş bildirmiştir. G8 bu konuda “Eğer anne babanın eğitim düzeyi çocuğun karşılamıyorsa çocuğunun normal olmasını bekleyecektir. Çocukları onlara acayip gelebilir onu değiştirmeye çalışırlar”, G11 ise “Üstün yeteneklilerin durumu farklı olduğu için sürekli bir şikâyet olabiliyor öğretmenleri tarafından, veliye bir sorunla gelebiliyor öğretmen, tabi bu aileyi rahatsız ediyor haliyle, oğlum neden oturmuyorsun, öğretmenini dinlesene, bak arkadaşların ne güzel boyamış sen de onlar gibi yaparsaydın gibi beklentileri olabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. 5’i yüksek akademik başarı göstermeleri, 2’si ise her konuda bilgili olmaları yönünde ebeveyn beklentisinin olduğunu ifade etmiştir. G6 bu konuya ilişkin “anne baba soru bankası çocuk cevap anahtarı şeklindedir. Her şeyi bilmesini isterler. Bu çocuk için boğucu olabilir.” G12 ise “Her konuda bilgili olmaları beklenir. Bir yarış içine sokuluyor çocuk, bak şu seni geçti çok da iyi değilmişsin deniyor çocuğa” şeklinde görüş bildirmiştir.

Üstün Yetenekliliğe İlişkin Yaşanabilecek Problemler

Çalışma grubunun üstün yetenekliliğe ilişkin yaşanabilecek problemlere ilişkin görüşleri incelendiğinde üstün yetenekli çocuklar ve ebeveynlerinin yaşayabilecekleri problemler boyutu olmak üzere iki alt tema ortaya çıkmıştır. Alt temalar Tablo 7 ve 8’de sunulmuştur.

Tablo 7. Çalışma Grubunun Üstün Yetenekli Çocukların Yaşayabilecekleri Problemlere İlişkin Görüşleri

Görüşler	Frekans
Akranları tarafından dışlanma, kabul görmeme	13
Günümüz eğitim sistemi müfredat programının, onların eğitsel ihtiyaçlarını karşılamaması	11
Tanılanmanın gecikmesi	8
Ebeveynleri tarafından istemedikleri bir alana yönlendirilme, baskılanma	7
Gereksinimlerinin giderilmemesi (bilgi açlığı, uygun eğitim ortamı vb.)	5
Yalnızlık	4
Kıskanılma	4
Başkaları tarafından anlaşılma kaygısı	4
Aynı seviyede olmayan bireylerle iletişim problemi yaşama	4
Ebeveynin yüksek beklentileri	3
Ebeveynleri tarafından ihmal edilme	1

Tablo 7’ye göre çalışma grubunun 13’ü üstün yetenekli bireylerin akranları tarafından dışlanma, kabul görmeme sorunu ile karşılaşabileceklerini ifade etmiştir. Bu konuda G7 ve G18 görüşlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir: “Toplumda başkaları tarafından bu sınıri zeka diye algılanıp, dışlanabilirler”, “Bizim okul birincimiz vardı, üstün yetenekli...İlk başta biz onun kendini bizden soyutladığını düşünürdük ama fark ettik ki aslında biz onu dışlıyorduk. Biz farklı olanları toplum olarak dışlıyoruz.” Çalışma grubunun 11’i günümüz eğitim sistemi

müfredat programının, onların eğitsel ihtiyaçlarını karşılamaması sorunu ile karşılaşabileceklerini belirtmiştir. G5 bu konudaki görüşlerini “Yönlendirme ile ilgili sorunlar yaşayabilirler bu çocuklar normal düzeydeki bireyler arasında kaybolabilir.”, G22 “Nobel ödüllü alan doktorumuzun yurt dışında olması...beyin göçünün olmaması için bunlara uygun fırsatlar tanınmalı bunun için bir devlet ve eğitim politikası olmalı.”, G12 ise “Klasik öğrenme etkinlikleri onlara basit gelebiliyor” şeklinde belirtmiştir. 8’i üstün yetenekli bireylerin tanılanmanın süreçlerinin gecikmesinin bir sorun olduğu yönünde görüş bildirmiştir. G9 bu konudaki görüşlerini “O çocuğun keşfinde de sorun olabilir. Bazen insanlar üstün yetenekli olduğunu anlamayabilirler”, G13 ise “Eğer ki çocuk iyi belirlenip tespit edilip iyi bir eğitim almazsa, hep böyle bir çatışma sorun yaşanursa ileride bir suçlu da yetişebilir.” cümleleriyle ifade etmişlerdir. 7’si ebeveynleri tarafından istemedikleri bir alana yönlendirilme, baskılanma sorunu ile ilgili düşüncelerini bildirmiştir. G17 bu konudaki görüşlerini “Aile dinsel düşünüyorsa çocukları biraz daha bilimsel düşünüyorsa çocuklarıyla ters düşebilir, kavgaya tutuşabilirler” şeklinde ifade etmiştir. 5’i gereksinimlerinin giderilmemesi (bilgi açlığı, uygun eğitim ortamı vb.), 4’er kişi de yalnızlık, kıskanılma, başkaları tarafından anlaşılma, aynı seviyede olmayan bireylerle iletişim problemi yaşama ile ilgili konularda sorun yaşayabileceklerini ifade etmişlerdir. 3 kişi ebeveynin yüksek beklentilerinin üstün yetenekli çocuklar için ciddi sorun teşkil edebileceğini ifade etmiştir. G17 bu konuda karşılaştığı örnek bir durumu şöyle aktarmıştır: “Tanıdığım biri var üniversiteyi bıraktı, ailenin beklentisi onu sıktı, onu farklı görüp çevreye de böyle empoze etmeye başladılar. Köyüne gittiği zaman 18 yaşındaki çocuğun karşısında 60 yaşındaki adam ayağa kalkmaya başladı, çocuk bunları kaldıramadı.” 1 kişi de “Çocuğa çok güvendikleri için tek başına da bırakabilir aile, desteğini göstermeyebilir nasılsa zaten bu çocuk her şeyi kendi başına halledebiliyor diye düşününüp ihmal edebilirler” şeklindeki görüşleri ile üstün yetenekli bireylerin ebeveynleri tarafından ihmal edilme konusunda sorun yaşama durumlarının olası olduğunu belirtmiştir.

Tablo 8. Çalışma Grubunun Üstün Yetenekli Çocukların Ebeveynlerinin Yaşayabilecekleri Problemlere İlişkin Görüşleri

Görüşler	Frekans
Çocuğun gelişimsel sürecinde yeterli olamamak	11
Çocuğa uygun eğitim kurumları bulamamak	6
Maddi gereksinimler nedeniyle çocukların isteklerini yerine getirememek	5
Çocukla çatışmak	3
Çocukla ilgili şikayetlerin gelmesi	3
Diğer ebeveynler ile problemler yaşamak	2
Çocuğun toplum tarafından kabulü ile ilgili sorunlar yaşamak	2
Çocuk tarafından yargılanmak	1

Tablo 8’e göre çalışma grubunun üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin yaşayabilecekleri problemlere ilişkin görüşleri verilmiştir. 11’i ebeveynlerin çocuğun gelişimsel sürecinde yeterli olamayacağı duygusu ile başa çıkmak zorunda olmalarının, 6’sı çocuğun eğitsel ihtiyaçlarını karşılayabilecek uygun eğitim kurumları bulamamanın ebeveynler için problem durumlar arasında yer alabileceğini belirtmiştir. G7 bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Toplumumuzda üstün yeteneklilerin eğitim alması sağlayacak yeteri kadar imkân olmadığını düşünmüyorum. Bir ekip çalışmasıyla bunun düzeltilmesi gerektiğini düşünüyorum.” 5 kişi maddi gereksinimler nedeniyle çocukların isteklerini yerine getirememenin ciddi bir sorun olduğunu dile getirmiş olup G16 bu konudaki görüşlerini “İmkanları olmadığında aile çocuğun ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanabilir.” şeklinde ifade etmiştir. Çalışma grubunu oluşturanların 3’ü ebeveynin çocukla çatışma durumlarının onlar için sorun teşkil eden durumlar arasında olabileceğini ifade etmiştir. G6 bu konuya ilişkin “Evladıyla gurur duyuyor dahi olsa belki içten içe ben neden öyle değilim diye düşünebilir ve bu nedenle çocukla çatışabilir. Eğitimle alakalı bir şey...” şeklinde görüş bildirmiştir. 2 kişi ebeveynlerin çocuğun toplum tarafından kabulü ile ilgili sorunlar yaşayabileceğini belirtmiştir. G8 ve G12 bu konudaki görüşlerini şu cümlelerde ifade etmiştir: “Özel bir çocuğa sahip olduğunu kendisi kabullense bile halıyla etrafa da kabul ettirmek zorunda kalacak ve bu onu sıkıntıya sokacaktır.”, “Sürekli üstün yetenek vurgusu yapıldığında kendileri de farklı davranmaya başlıyor, toplumda onlara farklı gözle bakıyor”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın temel amacı yetişkinlerin üstün yetenekli çocukların özellikleri ile ilgili görüşlerinin belirlenmesidir. Çalışma grubunda yer alan katılımcıların üstün yeteneklilerin bedensel özelliklerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, çoğunun tipik gelişim gösteren bireylerle aynı olduğu görüşünde oldukları saptanmıştır. Bununla birlikte bazı katılımcıların bu bireylerin anlamlı bakışlarının olduğu, kısa boylu oldukları ve dik durdukları, uzun ve kilolu oldukları ve motor becerilerinin gelişmemiş olduğu görüşünde oldukları da belirlenmiştir. Buna göre dış görünüme ait özelliklerin üstün yetenekliliğin belirgin bir işareti olarak görülmeceği söylenebilir. Ataman (2003), üstün yetenekli çocukların doğum boyu ve kilolarının

ortalamanın üstünde olduğunu, beklenenden erken dönemde yürüdüklerini ifade etmiştir. Davaslıgil (2004) genel sağlık ve fiziksel yapı açısından normalin üstünde olduklarını öne sürmüştür. Ancak Aral ve Gürsoy (2012) ise bu çocukların normal ve normalin altında ölçülere sahip olunabileceklerini ve bu nedenle fiziksel özellikleri üstün yeteneklilik ile ilişkilendirmenin mümkün olamayabileceğini ifade etmişlerdir. Bu bilgilerden yola çıkarak dış görünüme ait özelliklerin üstün yetenekliliğin belirgin bir işareti olarak görülmeyeceği söylenebilir.

Çalışma grubunun üstün yeteneklilerin hızlı ve kolay algılayabildikleri, IQ skorlarının yüksek olduğu, çabuk ve kolay öğrenme yeteneğine sahip oldukları, problem çözme ve muhakemeye yeteneğine sahip oldukları, meraklı oldukları ve sürekli sorular sorup yeni bilgiler edinmek istedikleri görüşünde oldukları belirlenmiştir. Buna göre üstün yeteneklilerin merakları, geniş ilgi alanları, hızlı öğrenmeleri, sorgulayıcı tutumları ve ısrarcı soruları ile bilişsel alanda tipik gelişim gösteren akranlarından farklılıklar gösterdikleri söylenebilir. Ruff (2005, s. 32) üstün zekâlı olmayı geçerliliği ve güvenilirliği yüksek olan zekâ testlerinden 130 ve daha yukarı zekâ bölümü sağlayan, kendi akranlarına göre daha üstün özelliklere sahip olma şeklinde tanımlamıştır. Webb'e (1994, s. 527) göre üstün yetenekli çocuklar araştırma, sorgulama ve merak etme gibi özelliklere sahiptir. Silverman (1993, s. 5) üstün zekâlı bireylerin ortak özelliklerinin farklı ve karmaşık düşünme becerilerine sahip olma, hızlı öğrenme, öğrenmeye karşı aşırı bir ilgi, merak ve olağanüstü hayal gücü olduğunu belirtmiştir. Robinson ve Clinkenbeard (1989) yaşları aynı fakat IQ skorları farklı olan çocuklarla yaptıkları çalışmalarında üstün zekâyâ sahip olanların akılda tutma ve akıl yürütme becerilerinin daha iyi olduğu, etkin stratejiler geliştirdikleri ve bildiklerini daha iyi organize ettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Katılımcıların çoğunlukla üstün yeteneklilerin geniş sözcük dağarcığına sahip olma, açık ve anlaşılır konuşma, kurallı ve düzgün cümleler kurma, erken sözcük üretme becerilerine sahip oldukları görüşünde oldukları belirlenmiştir. Buna göre üstün yeteneklilerin ileri düzey dil becerilerine sahip oldukları söylenebilir. Smutny, Walker ve Meckstroth (2000, s. 2) üstün yeteneklilerin özelliklerini belirtirken dil konuşma becerilerine yönelik geniş bir sözcük hazinesine sahip oldukları ve karmaşık cümle yapılarını kullandıkları, kendilerini iyi ifade ettikleri, yeni bir hikâye oluşturma ve anlatmada yetenekli olduklarını belirtmiştir. Çalışmadan elde edilen bulguya benzer şekilde Perleth vd. (1993) üstün yetenekli çocukların tipik gelişim gösterenlere göre daha erken konuştukları, daha zengin bir sözcük dağarcığına sahip oldukları ve farklı cümle yapılarını kullandıklarını rapor etmişlerdir. Freeman'e (1993, s. 670) göre dili net olarak anlamaktadırlar ve erken yaşta hızlı gelişen alıcı dil becerileri zihinsel gelişimlerinin bir göstergesidir

Sosyal gelişim özellikleri konusunda ise içe dönük, sosyal olarak daha izole oldukları ve yaşça büyüklerle daha iyi iletişim kurdukları; duygusal gelişim özelliklerine yönelik ise yalnızlık hissettikleri, daha duygusal oldukları görüşünde oldukları belirlenmiştir. Bu bulguların alan yazında yer alan üstün yetenekli çocuklardan beklenebilecek sosyal-duygusal özelliklerle kısmen tutarlı olduğu dolayısıyla üstün yetenekli çocukların akranlarına göre duygusal ve sosyal olarak farklı oldukları söylenebilir. Üstün yetenekli çocukların bilişsel ve fiziksel gelişimleri arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanan farklı sosyal ve duygusal ihtiyaçları ve bunlardan kaynaklanabilecek sorunlar yıllardır üzerinde çalışılan bir konudur (Terrassier, 2009, s. 1604). Üstün yeteneklilerin sosyal-duygusal gelişim açısından yaşadıkları durumlardan biri yalnız olmalarıdır. Eş zamanlı olmayan gelişimleri, farklı algılama biçimlerine sahip olmaları, bazı konularla ilgili farkındalık düzeylerinin çok yüksek olması, tepkilerinin keskin olması ve talepkâr olmaları yaşadıkları yalnızlık duygusunu arttıran ve insan ilişkilerinde sorunlar yaşayabilmelerine neden olan faktörlerdendir. Bu nedenle başkaları ile arkadaşlık ilişkileri kurmaları daha da zorlaşmaktadır (Kline ve Meckstroth, 1985, s. 25). Koçal vd. (2009) çalışmasında üstün yetenekli öğrencilerin sağlıklı iletişim kurma becerileri edinebilmeleri konusunda yetkili kişilerin rehberliğine ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulguyu destekler nitelikte Freeman (2001, s. 13) üstün yeteneklilerin kendinden büyüklerle zaman geçirmeyi sevdiğini belirtmiştir. Benzer şekilde Halsted (1994) yeteneklerinin ileri düzeyde olmasına bağlı olarak kendilerinden büyük kişilere yönelebileceklerini ifade etmiştir. Levent (2011) çalışmasında öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin kendilerini sosyal hayattan soyutlayabileceklerini ifade ettikleri sonucunu elde etmiştir. Stuart ve Beste (2008) üstün yeteneklilerin sezgisel ve hassas olmaları, hislerini ve bildiklerini açıklama veya ifade etmenin yolunu bulmada zorlanmaları nedeniyle başkaları ile iletişim kurmakta zorlandıklarını öne sürmüşlerdir. Yıldırım (2012) çalışmasında üstün yeteneklilerin sosyal işlevsellik becerilerinin tipik gelişim gösteren akranlarına göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çalışma grubunun, anne babaların üstün yetenekli çocuklarının tipik gelişim gösteren bireyler gibi olmaları ve bununla birlikte yüksek akademik başarı göstermeleri ve iyi kariyer sahibi olmalarına ilişkin beklentileri olduğu ortaya konmuştur. Buna göre ebeveynlerin çocuklarının eğitim ve meslek hayatına

yönelik beklentilerinin yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte çalışmadan elde edilen diğer bulgular ve literatür bilgilerinden yola çıkarak üstün yetenekli çocukların sahip oldukları karakteristik özellikler (bilişsel, dil, sosyal, duygusal) nedeni ile çeşitli sorunlar yaşadıkları ve dezavantajlı duruma düştükleri bu nedenle ebeveynlerinin çocuklarının tipik gelişim göstermesi beklentisi içinde oldukları söylenebilir. Çalışmanın bulgusunu destekler nitelikte yapılan araştırmalarda anne babalarının akademik başarı ve mesleki seçimler konusunda yüksek beklentileri olduğu ortaya çıkmıştır (Kawamura, Frost ve Harmatz, 2002, s. 319; Kornblum ve Ainley, 2005, s. 232). Toplumdaki zekâ dağılım eğrisine baktığımızda bu eğrinin bir ucunda zihinsel yetersizliği olan bireylerin diğer ucunda ise üstün yeteneklilerin yer aldığını görmekteyiz. Üstün yetenekliler doğuştan itibaren farklılıkları ile dünyaya gelmektedirler. Katılımcıların çoğunlukla üstün yeteneklilerin akranları tarafından dışlandığı, kabul görmediği, günümüz eğitim sistemi müfredat programının, onların eğitsel ihtiyaçlarını karşılamadığı ve tanılanmanın geciktiğini belirttiği saptanmıştır. Webb (1994, s. 2) üstün yeteneklilerin iç ve dış kaynaklı nedenlere bağlı bazı sorunlar yaşadıklarını ifade etmiştir. Üstün yetenekliler akranlarına kıyasla bilişsel özellikler açısından daha yeteneklidirler. Bu nedenle bu durum onların küçük yaşlardan itibaren farklı ve uygun öğrenme deneyimleri edinmelerini gerektirir (Kleine ve Webb, 1992). Karakuş (2010, s. 142) üstün yeteneklilerin öğrenim gördükleri okullardaki idareci ve öğretmenlerin yetersiz oldukları, bu okulların onlar için yeterli alt yapıya sahip olmadıkları, yetenekleri doğrultusunda yönlendirilemediklerini ve eğitim programının ihtiyaçlarını karşılamadığını ifade etmiştir.

Tüm bu sonuçlar doğrultusunda üstün yeteneklilerin farklı gelişim özelliklerine sahip oldukları söylenebilir. Bu farklılıklara saygı duymak ve uygun davranmak bu bireylerin ruh sağlığına katkı sağlayacak ve en nihayetinde toplum kazançlı çıkacaktır. Bu çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal yeteneklerine ve özelliklerine ait göstergelerinin önce aileler, onlara hizmet edecek kişiler ve daha sonra da toplumdaki diğer bireyler tarafından bilinmesi gerekmektedir. Bu nedenle üstün yetenekli çocukların özellikleri, tanılanması, eğitimleri, yaşadıkları sorunlar ile ilgili eğitim programları düzenlenebilir Yapılacak bilgilendirmelerde eğitimin etkinliğini artırmak için film, kitap, afiş, broşür gibi materyallerden yararlanılması etkili olabilir. Dernekler ve kuruluşların bahsi geçen konularda sempozyumların, kongrelerin düzenlenmesi önerilebilir. Üstün yetenekli çocuklara sağlanan eğitim olanak ve hizmetlerinin yetersiz olduğu sonucuna dayalı olarak ebeveynlerin bu konudaki beklentilerinin daha çok hangi kategorilerde yoğunlaştığının tespitine yönelik bilimsel çalışmalar planlanıp yürütülebilir.

Etik Beyan

“Üstün Yetenekli Çocukların Özellikleri Hakkındaki Görüşler” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Gerekli olan etik kurul izinleri Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’nun 01.04.2022 tarih ve 2022/03 sayılı toplantısında alınmıştır.

Kaynakça

- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2012). *Özel eğitim gerektiren çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Morpa Yayıncılık.
- Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Avcı, A. (2005). *Anne ve babaların üstün yetenekli çocuklarını farkındalıklarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bakır, B. (2015). *Üstün zekalı olan ve üstün zekalı olmayan öğrencilerin benlik algısı ve ebeveynlerinin çocuk yetiştirme stilleri üzerine bir yapısal eşitlik modellemesi* (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Bildiren, A. ve Uzun, M. (2007). Üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesine yönelik bir tanılama yönteminin kullanılabilirliğinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 31-39.
- Bildiren, A. (2018). Developmental characteristics of gifted children aged 0–6 years: parental observations. *Early Child Development and Care*, 188(8), 997-1011.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Clark, B. (2002). *Growing up gifted: Developing the potential of children at home and at school* (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill-Prentice Hall.
- Çağlar, D. (2004) Üstün zekâlı çocukların özellikleri. M. R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A. E. Bilgili. (Eds.), *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı* içinde (s. 111-125). İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Davashgıl, Ü. (2004). Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı. Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri. Ön Rapor. Ankara.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Anı Yayıncılık.

- Freeman, J. (1993). Parents and families in nurturing giftedness and talent. K. Heller, F. J. Mönks, A. H. Passow (Ed.), *International handbook of research and development of giftedness and talent* (pp. 669- 683) Oxford, UK: Pergamon Press.
- Freeman, J. (2001). *Gifted Children Grown Up*. London: David Pulton Publishers.
- Gottfried, A. W., Gottfried, A. E., Bathurst, K., ve Guerin, D. W. (1994). *Gifted IQ: Early developmental aspects: The Fullerton longitudinal study*. New York, NY: Plenum.
- Halsted, J. W. (1994). *Some of my best friends are books guiding gifted readers*. Dayton: Ohio Psychology Pres.
- Jones, T. W. (2013). Equally cursed and blessed: Do gifted and talented children experience poorer mental health and psychological well-being? *Educational and Child Psychology*, 30(2), 44-66.
- Karakuş, F. (2010). Üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 127-144.
- Kawamura K. Y., Frost R. O. ve Harmatz M. (2002). The relationship of perceived parenting styles to perfectionism. *Personality and Individual Differences*. 2002; 32(2): 317-27.
- Koçal Z. D., Kanar E., Ermiş S. ve Pınar Kanar K. (2009). Bilim ve sanat merkezine devam eden üstün yetenekli öğrencilerin temel ihtiyaçları: Amasya örneği. *Ulusal Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi*. Mart 25-27; Eskişehir.
- Kornblum M. ve Ainley M. (2005). Perfectionism and the gifted: a study of an Australian school sample. *International Education Journal*, 6(2), 232-9.
- Kline, B. A. ve Meckstroth, E.A. (1985). Understanding encouraging the exceptionally gifted. *Roeper Review*, 8, 24-30.
- Kleine, P. A. ve Webb, J. T. (1992). *Community links as resources. in challenges in gifted education: developing potential and investing in knowledge for the 21st century*. Columbus, OH: Ohio Department of Education.
- Levent, F. (2011). *Üstün yeteneklilerin eğitiminde görüş ve politikaların incelenmesi* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Manning, S. (2006). Recognizing gifted students: A practical guide for teachers. *Kappa Delta Pi Record*, 42, 64-68
- Neihart, M. (1999). The impact of giftedness on psychological well-being: What does the empirical literature say. *Roeper Review*, 22, 10-17.
- Özdemir, N. N. ve Demirel, Ş. (2012). Üstün zekâ kavramları: Sosyokültürel bakış açıları. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 2(1), 77-82.
- Perleth, C., Lehwald, G. ve Broeder, C. S. (1993). Indicators of high ability in young children. K. Heller, F. J. Mönks ve A. H. Passow (Edt.), *International handbook of research and development of giftedness and talent*, (pp. 283-310). Oxford, UK: Pergamon Press.
- Ruf, D. L. (2005). *Losing Our Minds: Gifted children left behind*. Scottsdale, AZ: Great Potential Press.
- Sak, U. (2010). *Üstün zekâlılar özellikleri tanılanmaları eğitimleri*. Ankara: Maya Akademi Yayınevi.
- Silverman, L. K. (1992). Early signs of giftedness. Retrieved March 9, 2021 from <http://australiangiftedsupport.com/ccmword/wp-content/uploads/2014/12/1352283166.pdf>
- Smutny, J. F., Walker, S. Y. ve Meckstroth, E. A. (2000). Teaching young gifted children in the regular classroom. ERIC Clearinghouse on Disabilities and Gifted Education.
- Stuart, T. ve Beste, A. (2008). *Farklı olduğumu biliyordum: üstün yeteneklileri anlayabilmek* (Çev: A. Gönenli). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Terrassier J. C. (2009). Intellectually precocious children. *Arch Pediatr*, 16:1603–1606.
- Tümüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 24, 543-559.
- Webb, J. T. ve Kleine, P.A. (1993). Assessing gif ted and talented children. In J. L. Culbertson ve D. J. Willis (Eds.), *Testing young children* (pp. 383-407). Austin, TX: Pro-ed.
- Webb, J. T. (1994). Nurturing social-emotional development of gifted children. In K. A. Heller, F. J. Mönks, & A. H. Passow (Eds.), *International handbook of research and development of giftedness and talent* (pp. 525-538). Elmsford, NY: Pergamon.
- Von Karolyi, C. (2006). Grappling with complex global issues. Issue awareness in young highly gifted children: “Do the claims hold up?” *Roeper Review*, 28, 167-174.
- Yıldırım F (2012). *Üstün yetenekli çocuklar ve ailelerinde duygusal ve davranışsal özellikler* (Uzmanlık tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (13. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

All societies need qualified and talented individuals; therefore gifted children are of great importance for the future of a country. Gifted individuals develop as harmonious, useful and happy individuals in a society where all their characteristics are correctly known and treated accordingly. In this study, it is aimed to examine the views of those working in the field of education and health on the developmental characteristics of gifted children. The study will shed light on other studies on giftedness by revealing the common point of view regarding giftedness and the characteristics of gifted individuals among the public and by identifying known mistakes in this regard. Therefore, this study deals with the physical, cognitive, language, social and emotional characteristics of gifted children. The aim of this study is to determine the

expectations of parents from their gifted children, the problems that these children may experience, and their views on the problems that their parents may experience.

This research was carried out within the framework of qualitative research approach. Qualitative research is the research in which qualitative data methods such as observation, interview and document analysis are used, and a qualitative process is followed to reveal perceptions and events in a realistic and holistic way in natural environments (Yıldırım & Şimşek, 2006). In this research, qualitative research approach was used in order to directly learn the individual perceptions, experiences and perspectives of the participants, to understand and explain the current situations (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2010). In qualitative research, many sources such as observations, verbal expressions, interviews, recordings, photographs, pictures, video and audio recordings, and a diary are used to collect data (Nahcivan, 2014). In this study, semi-structured interview technique was used.

In order to be more economical than other research methods and to prevent time loss, an easily accessible sampling method was chosen among the purposeful sampling methods. The study group consists of a total of 23 people, 5 teachers, 4 students, 3 nurses, 3 workers, 3 research assistants, 2 doctors, 1 representative, 2 housewives, who agreed to participate in the study voluntarily.

A semi-structured interview form was used as a data collection tool in the research. In the content of the form, there are a total of 8 questions in order to reveal the opinions of the participants about the characteristics of the gifted. For the questionnaire prepared by the researcher, opinions of 2 experts were taken and necessary corrections were made by taking the feedbacks of the experts into account. In order to evaluate the clarity of the questions, a pilot application was made and the questions that were not understood were edited and the interview questions were finalized.

Before starting the research, approval was obtained from the Social and Human Sciences Research Ethics Committee of Karabuk University. The data of the research were collected through face-to-face interviews, each lasting 20-25 minutes on average, through the interview form developed by the researcher. Audio recordings of the interviews were taken and transcribed into the written text.

When the views of the participants in the sample group regarding the physical characteristics of the gifted are examined, they are the same as the individuals with normal development (n=12), they are active and mischievous (n=6), they have glasses (n=2), they have meaningful looks (n=2), they are frail. (n=1), clean (n=1), short (n=1), upright (n=1), undeveloped motor skills (n=1), tall and overweight at birth (n=1) conclusions have been reached. Gifted people can perceive their cognitive features quickly and easily, have the ability to learn quickly and easily (n=12), have problem solving and reasoning skills (n=8), have high IQ scores (n=5), are curious, ask questions. It was seen that they answered they were people who constantly wanted to obtain much more information (n=5). It was concluded that the participants mostly stated that gifted people have a large vocabulary (n=9), express themselves clearly (n=8), form neat sentences (n=7), and speak earlier than their peers (n=5) has been reached. Introverted (n=8), asocial (n=6), disconnected from others (n=5), they get along well with older people (n=4); On the other hand, it was seen that they gave the answers to feel lonely (n=7) and to be more emotional (n=6) than their peers, much more towards emotional development characteristics. When the views of the study group on the expectations of parents from their gifted children were examined, they mostly stated that they should have a good career (n=10), be like individuals with normal development (n=5) and show high academic achievement (n=5). Participants mostly stated that gifted people may experience the problems of being excluded by their peers, not being accepted (n=13), the current education system curriculum not meeting their educational needs (n=11), and delayed diagnosis (n=8).

In line with all these results, it can be said that gifted people have different developmental characteristics. Respecting these differences and behaving appropriately will contribute to the mental health of these individuals and ultimately the society will gain.